

Informacja na temat planowanego stopnia wodnego na dolnej Wiśle (deklaracje, fakty, pytania)

Dyskusja o budowie nowego stopnia wodnego na dolnej Wiśle trwa od końca lat 90. XX w., kiedy potrzebę jego budowy uzasadniano koniecznością „podparcia” stopnia wodnego Włocławek, który ponoć utracił stateczność i groził zawaleniem w ciągu kilku lat. Minęło 25 lat i stopień wodny Włocławek nie runął. Dziś potrzebę budowy nowego stopnia wodnego Siarzewo uzasadnia się potrzebami rozwoju żeglugi i połączenia portu w Gdańsku ze śródlądziem, produkcją energii elektrycznej oraz poprawą funkcjonowania gospodarki wodnej w regionie.

1. Harmonogram i koszty

Zgodnie z uchwałą Sejmu z 2000 r., stopień wodny Nieszawa-Ciechocinek miał być inwestycją komercyjną, a środki budżetowe miały być „ograniczone do niezbędnego minimum, z przeznaczeniem na ochronę środowiska”¹. 20 lat temu budowa nowego stopnia wodnego miała kosztować **ok. 1 mld zł.**, a budowa miała zakończyć się **ok. 2006 r.**

Jeszcze w 2021 r., PGW Wody Polskie szacowało koszt budowy stopnia wodnego w Siarzewie na 5,4 mld zł, a na 4,5 mld po tzw. optymalizacji finansowej².

Według najnowszych danych, **koszt to blisko 7,6 mld zł**, a budowa ma się zakończyć w **2032 r.**³ Za inwestycję i późniejsze utrzymanie stopnia wodnego i zbiornika zapłacić mają podatnicy.

Pytania do Ministra Infrastruktury:

1. Czy proponowany harmonogram jest realny, biorąc pod uwagę, że postępowanie odwoławcze od decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla inwestycji trwa już ponad 5 lat i nie wiadomo kiedy się zakończy?
2. Czy inwestor (PGW WP KZGW) ma świadomość istnienia sporu kompetencyjnego i wątpliwości dot. organu, który ma rozpatrzyć odwołania od decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (GDOŚ czy MKiŚ)?
3. Dlaczego zamówiona przez PGW Wody Polskie „Analiza finansowa budowy Stopnia

Wodnego na Wiśle poniżej Włocławka”, w której znajdować się ma m.in. „Oszacowanie korzyści dla potencjalnego partnera tj. podmiotu, który będzie odnosił korzyści z użytkowania elektrowni wodnej” nie jest publicznie dostępna?

4. Dlaczego dokument „Optymalizacja rozwiązań konstrukcyjnych”, na bazie którego oszacowano, że koszt będzie mniejszy o 917 mln zł brutto niż w „Analizie finansowej budowy Stopnia Wodnego na Wiśle poniżej Włocławka” nie jest publicznie dostępny?
5. Z jakich środków – krajowych czy zagranicznych – planowane jest finansowanie inwestycji?

2. Ochrona przeciwpowodziowa

2.1 Redukcja fali powodziowej

Deklaracja inwestora: **Realizacja inwestycji obniży poziom ryzyka powodziowego, w szczególności poprzez zmianę warunków przepływu wód. Współpraca zbiorników wodnych Włocławek i Siarzewo pozwoli złagodzić szczyty fal powodziowych.**

Fakty: Wyniki modelowania możliwości redukcji fali powodziowej na przykładzie powodzi w 2010 r. (ok. 6 tys. m³/s), pokazują, że nawet współdziałanie zbiorników Włocławek i Siarzewo nie ma wpływu na redukcję takich fal powodziowych. Ponadto w warunkach niekorzystnych może powodować podniesienie stanu wód, a w najlepszym wypadku może być obojętne⁴. Również Raport o oddziaływaniu na środowisko⁵ (dalej „Raport ooś”) potwierdza, że nowy zbiornik będzie redukował tylko mniejsze wezbrania o prawdopodobieństwie do 10%, co przekłada się na niewielką redukcję strat powodziowych⁶. Wynika to z niewielkiej rezerwy powodziowej zbiornika Siarzewo – wezbranie wielkości tego z 2010 r., wypełni zbiornik w niecałe pół godziny.

Pytanie: *Czy Ministerstwo Infrastruktury dysponuje obliczeniami dotyczącymi redukcji fal powodziowych przez zbiornik Siarzewo, które potwierdzałyby tezę o jego wpływie na zmniejszenie ryzyka powodziowego?*

2.2 Ograniczanie powodzi zatorowych

Deklaracja inwestora: **Stopień wodny Siarzewo zimą ograniczy do minimum powstawanie powodzi zatorowych.**

Fakty: „Zbiornik stopnia wodnego Włocławek, a dokładnie środkowa i górna jego część jest najbardziej newralgicznym miejscem zatorowym w Polsce. (...) Obecnie ze zbiornikiem włocławskim wiążą się bezpośrednio i pośrednio prawie wszystkie problemy lodowe na dolnej Wiśle⁷. Zbiornik Siarzewo nie może ograniczyć ryzyka powodzi zatorowych, bo zatory powstają w górnej części zbiornika Włocławek. Zator, który w styczniu 1982 r. spowodował przerwanie zapór bocznych na lewym brzegu i zalanie 10 tys. ha gruntów, ponad 2 tys. gospodarstw, powstał w rejonie Duninowa-Skoków. Gdyby w wyborze lokalizacji nowego stopnia wodnego brać pod uwagę zjawiska lodowe, to „(...) najbardziej korzystne warunki dla spławiania lodu zaobserwowano w przypadku stopnia Przepust⁸”.

Pytanie: Dlaczego zamówiony przez PGW Wody Polskie dokument „Modelowanie matematyczne dynamiki lodu na projektowanym zbiorniku Siarzewo oraz na rzece poniżej Stopnia Wodnego Siarzewo”, nadal nie jest publicznie dostępny?

2.3 Powstrzymanie katastrofy budowlanej stopnia Włocławek

Deklaracja inwestora: **Budowa stopnia wodnego Siarzewo zapobiegnie utracie stateczności stopnia Włocławek i jego zniszczeniu, co ochroni przed zalaniem mieszkańców doliny dolnej Wisły.**

Fakty: Żadne oficjalne dokumenty nie potwierdzają takiego zagrożenia. Gdyby tak było, oznaczałoby to, że 113 mln zł wydane w latach 2012-2014 na modernizację stopnia wodnego Włocławek (80% stanowiły środki UE) to środki zmarnowane. Według Raportu ooś, strefa zalewu, która powstałaby na skutek przejścia fali będącej wynikiem przerwania zapory – ze względu na niewielkie rozmiary – nie będzie należała do istotnych konsekwencji katastrofy. Największe prognozowane straty dotyczą infrastruktury stopnia wodnego i zbiornika Włocławek⁹.

Pytanie: Dlaczego raporty Centrum Technicznej Kontroli Zapór dotyczące stanu stopnia wodnego i zbiornika Włocławek nie są publicznie dostępne?

3. Produkcja czystej energii, zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju (black start), ograniczenie emisji gazów cieplarnianych

Deklaracja inwestora: **Elektrownia na nowym stopniu o mocy 80 MW poprawi bilans energetyczny kraju, zapewni bezpieczeństwo energetyczne poprzez usługę black startu (dostawę energii do wystartowania bloku energetycznego po systemowej i rozległej awarii) i wpłynie na redukcję emisji gazów cieplarnianych (CO₂).**

Fakty: Elektrownia wodna Siarzewo będzie jedną z najdroższych elektrowni na świecie: 1 MW mocy będzie kosztował 95 mln zł. **Podobną moc ma ok. 10 wiatraków postawionych na morzu – tańszych i produkujących czterokrotnie więcej energii. Budowa elektrowni w Siarzewie nie zwiększy podaży usługi black startu w centralnej Polsce, bo potencjalna podaż ze strony elektrowni Włocławek przewyższa popyt na tę usługę¹⁰.**

Zbiorniki zaporowe, przez procesy gnilne odbywające się w ich osadach, są źródłem wydzielania metanu do atmosfery. Bazując na danych dotyczących zbiornika Włocławek, emisja metanu ze zbiornika Siarzewo może osiągnąć 4,5 tys. ton, „dokładając się” do katastrofy klimatycznej¹¹.

Pytania:

1. Jaka jest ostateczna planowana moc elektrowni Siarzewo po „optymalizacji finansowej”?
2. Jaki jest przewidywany wkład finansowy w inwestycję przyszłego operatora elektrowni wodnej?

4. Korzystny wpływ na stosunki wodne

Deklaracja inwestora: Zbiornik Siarzewo spowoduje trwałe podniesienie zwierciadła wód gruntowych w dolinie Wisły do stanu z lat 70. ubiegłego wieku, ograniczając skutki suszy na Kujawach i będzie źródłem wody dla rolnictwa i przemysłu. Umożliwi też zasilanie (alimentację) Wisły podczas ekstremalnie niskich przepływów.

Fakty: Mapa zagrożenia suszą pokazuje, że sztuczne zbiorniki wodne na obszarach nizinnych nie poprawiają warunków wodnych terenów przyległych, a najbardziej zagrożone suszą obszary nizinne w Polsce to jednocześnie obszary w sąsiedztwie nizinnych, wielkich zbiorników wodnych, jak Włocławek czy Siemianówka¹².

Podniesienie poziomu wód gruntowych nastąpi w odległości zaledwie od 3,1 do 5,8 km od zbiornika, czyli na 3% powierzchni Równiny Inowrocławskiej i Pojezierza Kujawskiego¹³. Poniżej stopnia wodnego Siarzewo nastąpi dalsza erozja denna i obniżenie poziomu wody w Wiśle, a w konsekwencji – obniżenie poziomu wód gruntowych na terenach przyległych. To co zyskamy w sąsiedztwie zbiornika (na długości ok. 30 km), stracimy poniżej, na kilkukrotnie dłuższym odcinku¹⁴.

W dokumentacji do wniosku o wydanie decyzji środowiskowej nie zaplanowano żadnej infrastruktury do nawodnień w rolnictwie. Zbiornik Włocławek jest ponad dwukrotnie większy od planowanego w Siarzewie, mając dużo większy potencjał jako źródło wody do nawodnień, a żadne nawodnienia na bazie tego zbiornika nie powstały. Biorąc pod uwagę niewielką retencyjną pojemność wyrównawczą zbiornika Siarzewo (20 mln m³) i wielkość przepływu Wisły w tym rejonie, nie ma fizycznej możliwości zasilania rzeki podczas ekstremalnie niskich przepływów. Zasilanie na poziomie 20% przepływu nienaruszalnego (350 m³/s) będzie możliwe przez niecałe 4 dni.

5. Wzmocnienie integracji portu Gdańsk z zapleczem lądowym

Deklaracja inwestora: nastąpi poprawa połączenia Portu Morskiego w Gdańsku z zapleczem lądowym za pomocą Drogi Wodnej Wisły, umożliwiając intensyfikację przewozów towarów żegluga śródlądową – najbardziej ekologicznym i najmniej emisyjnym środkiem transportu towarów.

Fakty: Planowany stopień wodny Siarzewo leży ponad 200 km od portu Gdańsk, a na tym odcinku Wisła to droga wodna III klasy, więc jego budowa nie ma wpływu na poprawę połączenia z Gdańskiem. Ponadto z analizy popytu wynika, że 97% pracy przewozowej do portu w Gdańsku odbywać się będzie na odcinku Gniew-Martwa Wisła-Gdańsk¹⁵, co w żaden sposób nie uzasadnia budowy stopnia Siarzewo. Co więcej, całkowita oczekiwana praca przewozowa dla odcinka Solec Kujawski-Gdańsk (Solec leży w dół od Siarzewa, więc planowany stopień nie ma żadnego wpływu na warunki żeglugi poniżej Solca) to 18 mln tonokilometrów, czyli zaledwie 3% przewozów całej żeglugi w Polsce w 2020 r. W polską rację stanu wpisują się inwestycje w modernizację linii kolejowych, których mamy 19,5 tys. km. Kolej jest też bardziej ekologicznym środkiem transportu – emituje mniej CO₂ i zużywa mniej energii w porównaniu z żegluga śródlądową¹⁶.

Pytania:

1. *Dlaczego „Ekspertyza użegłownienia odcinka Dolnej Wisły” nie jest publicznie dostępna?*
2. *Dlaczego „Studium wykonalności dla kompleksowego zagospodarowania międzynarodowych dróg wodnych: E-40 dla rzeki Wisły na odcinku od Gdańska do Warszawy, E-40 od Warszawy do granicy Polska-Białoruś (Brześć) oraz E-70 na odcinku od Wisły do Zalewu Wiślanego (Elbląg)” nie jest publicznie dostępne?*
3. *Skoro Polska zawiesiła prace nad Programem Rozwoju Drogi Wodnej Wisły (E40) przez Białoruś i Ukrainę do Morza Czarnego, a perspektywa geopolityczna nie zapowiada możliwości powrotu do tej inwestycji na skalę międzynarodową, to jakie jest uzasadnienie dla żeglugowych parametrów technicznych stopnia wodnego Siarzewo i zbiornika zaporowego dla drogi międzynarodowej? Na ten moment wskazuje to na znaczące przeskalowanie inwestycji. Budowa drogi wodnej V klasy na odcinku Włocławek–Siarzewo nie spełnia wymogów racjonalności inwestycji i gospodarności wydatkowania środków publicznych.*

¹Uchwała Sejmu z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie realizacji przedsięwzięcia inwestycyjnego pod nazwą Stopień Wodny Nieszawa – Ciechocinek (M. P. z 2000 r., poz. 832).

²Prezentacja Projekt Stopień Wodny Siarzewo. Stan realizacji zadań, harmonogram i kamienie milowe, Anna Łukaszewska-Trzeciakowska, Dyrektor RZGW w Warszawie, 1 kwietnia 2021 r.

³Projekt Programu wieloletniego „Kompleksowe zagospodarowanie Dolnej Wisły”.

⁴Raport Fundacji WW Polska, „Ocena wpływu zbiornika Włocławek oraz planowanego stopnia i zbiornika w Siarzewie na warunki przepuszczania wielkich wód na podstawie powodzi z maja 2010”.

⁵Budowa stopnia na Wiśle poniżej Włocławka, Raport o oddziaływaniu na środowisko, tom I-VII, wyd. 2, 31 lipca 2017 r.

⁶Raport ooś, tom IV i załącznik 9 „Analiza kosztów i korzyści”.

⁷Grześ M., „Zatory i powódzie zatorowe na Dolnej Wiśle. Mechanizmy i warunki”, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania, Warszawa 1991 r.

⁸Raport ooś, załącznik 7.3 „Modelowanie zjawisk lodowych na skutek wybudowania stopnia wodnego poniżej Włocławka”.

⁹Raport ooś, załącznik 9 „Analiza kosztów i korzyści”.

¹⁰Streszczenie raportu Fundacji WWF Polska „Alternatywa dla planowanej elektrowni wodnej w Siarzewie w kontekście bezpieczeństwa energetycznego”, 2020.

¹¹Trojanowska, A., Kurasiewicz, M., Pleśniak, L., & Jędrysek, M. O., „Emission of methane from sediments of selected Polish dam reservoirs”, Teka Kom. Ochr. Kszt. Środ. Przyr. - OL PAN, nr 6, 2009, s. 368-373.

¹²Mapa zagrożenia suszą (1987-2018) według Projektu Planu Przeciwdziałania skutkom suszy, PGW Wody Polskie, 2020.

¹³Analiza ekspercka Fundacji WWF Polska „Określenie hydrogeologicznego wpływu planowanego stopnia i zbiornika wodnego Siarzewo na obszary przyległe (Kujawy), 2021.

¹⁴Raport ooś.

¹⁵Projekt Programu wieloletniego „Kompleksowe zagospodarowanie Dolnej Wisły”.

¹⁶Rail and Waterborne — Best for Low-carbon Motorised Transport, European Environment Agency, 2021; zob. też [Raport Fundacji WWF Polska „Żegluga czy kolej? Perspektywy rozwoju zrównoważonego transportu w Polsce do 2050 roku”, 2020.](#)